

[Knihovny v době nových médií](#) [1]

Autor:

- [FOBEROVÁ, Libuše](#) [2]

Číslo:

- [2018, ročník 27, číslo 3](#) [3]

Rubrika:

- [Recenze](#) [4]

Klíčová slova:

- [budovy knihoven](#) [5], [publikace](#) [6]

STÝBLO, Zbyšek. *Knihovny v době nových médií*. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické, 2018. 215 s. ISBN 978-80-01-06335-4.

Autor má ambici zachytit historický vývoj architektury knihoven v souvislosti s vývojem médií. Už v anotaci zmiňuje, že provede čtenáře touto historií ve stručnosti, což útlá knížečka jen potvrzuje. Snaží se zachytit různé typy knihoven, ale i provozní vazby, technické, technologické, ale i legislativní podmínky jejich návrhů a umístování v různých sídlech. Publikaci doplňují i příklady zajímavých knihoven postavených u nás a v zahraničí. Knihu autor cílil na komunitu architektů, ale neuvědomil si, že těmi, kdo těmto stavbám vdechuje život, jsou knihovníci. Psát o architektuře knihoven bez ohledu na komunitu knihovníků je velmi odvážné. Název knihy neodpovídá obsahu, ale i dělení knihoven na mediátéky, historické knihovny, municipální knihovny, regionální knihovny, národní a školní a fakultní knihovny, dále univerzitní knihovny je zavádějící. Jedná se o zajímavý pohled architekta, jak on se dívá na problematiku stavění knihoven. Nevím, zda nějakou funkční knihovnu v životě postavil nebo co ho přivedlo k tématu stavby knihoven. Jedná se o strohý a nic neříkající exkurz do historie a současnosti výstavby knihoven. Dějiny knihoven knihovníci znají z různých publikací, ale nejvíce asi uznávají publikaci profesora Jiřího Cejпка [Dějiny knihoven a knihovnictví](#) [7]. Architektuře knihoven z knihovnického pohledu se celý svůj profesní život věnuje Ladislav Kurka, kterého celá knihovnická komunita považuje za guru ve výstavbě a přestavbě knihoven u nás. Procestoval stovky knihoven u nás a v zahraničí, napsal stovky článků a v roce 2011 vydal zásadní dílo [Architektura knihoven](#) [8]. Dodnes spolupracuje s řadou knihoven, které staví novou budovu nebo přestavují svou stávající budovu. Moravská zemská knihovna v Brně založila Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven, které vede Martina Huječková. Cílem centra je ve spolupráci s vybranými architekty soustředit informace k tématu a radit knihovníkům v této problematice. Nesmíme zapomenout na zásadní publikaci k architektuře knihoven od Briana Edwardse a Bidy Fisherové [Knihovny a studijní centra](#) [9] (Havlíčkův Brod, 2006) nebo na historický exkurz do architektury knihoven autora Jiřího Cejпка [Architektura knihoven v historickém vývoji](#) [10] (Praha, 1968).

Nosiče informací sice mění svou podobu (disketa, CD, DVD, flash disky apod.), ale stále jde o zaznamenaný obsah, který knihovny zprostředkovávají svým čtenářům. Budiž autorovi ke cti, že zmiňuje knihu jako nenahraditelné médium, které přetrvá časy. Hovoří o knihovně spíše jako o místu vědění, poznání, potkávání a o prostoru, který vybízí k různým aktivitám. Trendy vývoje knihoven potvrzují, že spíše než o dům knih jde dnes o prostor pro čtenáře. Ambicí architektů je stavět knihovny s důrazem ne na knihy, ale na lidi. Mají ambice vytvořit kreativní prostor, kde by se lidé cítili dobře a mohli zde rozvíjet svůj potenciál, vzdělávat se a setkávat k různým tématům a účelům.

Podle autora má architektura jednoznačný úkol zachovat knihovny jako archu vzdělanosti i jako místo pro klidné setkávání i do budoucna. Na s. 31 v kapitole Knihovny současnosti uvádí jejich dělení zřejmě podle poslání knihoven na veřejné univerzální knihovny, na knihovny univerzitní a školní, na knihovny institucí, na archivy a soukromé atd. Knihovníci dělí knihovny spíše podle knihovního zákona. Autor dále dělí knihovny podle velikosti na malé, střední, velké a největší. Hovoří také o potřebě modifikovat knihovny jako společenská či komunitní centra, což potvrzuje na příkladu nové Národní technické knihovny v Praze nebo upozorňuje na rekonstrukci Mediálního centra v Moravanech. V části knihy Příklady uvádí příklady historických knihoven, např. Celsovu knihovnu (117–120 př. n. l.), která nabízela dostatek světla pro čtení. Dále uvádí Knihovnu Ulpia, ale třeba i Strahov (Filozofický sál), knihovnu na zámku Kačina a jiné. Hovoří o uspořádání knihoven horizontálním, vertikálním a kombinaci obojího. V příkladech municipálních knihoven představuje Knihovnu Viipuri (A. Aalto, 1935). Architekt Aalto přesunul umístění knihovny od silnice do parku, kde mohl lépe pracovat se světlem, otevřel prostor knihovny a důsledně využil volný výběr knih. Použil koncept racionální trojtraktové budovy: administrativa, prostor pro čtenáře s čítárnou a volný výběr knih. V podobném konceptu vznikla Městská knihovna v Dortmundu (M. Botta, 1979–1999). Třípodlažní část knihovny s volným výběrem a čítárnami, bastionovitě vysunutá do parku, je plně prosklena včetně střechy. Zasklení podporuje i odhalená trojúhelníková negativně skloněná konstrukce. Zajímavostí je využití eskalátorů pro spojení všech úrovní čítárny i vstupní haly mezi částmi budovy (s. 90). Také příklad Knihovny v Seattlu (R. Koolhaas a J. P. Ramus, 1999–2004) ukazuje na práci s prostorem, dominantou budovy je spirála knih, knihovna je prosklena a doslova zaplavena denním světlem. Následují příklady regionálních knihoven (regionálních bych dala do uvozovek), například Státní knihovna v Berlíně, Krajská vědecká knihovna v Liberci, Studijní a vědecké knihovna v Hradci Králové a dále vybrané ukázky národních knihoven, Knihovna Kongresu USA (autor nezmiňuje, že se jedná o největší knihovnu na světě), Alexandrijská knihovna, Národní knihovna ČR a Moravská zemská knihovna v Brně, která vznikla sloučením tří knihoven (zemské, technické a pedagogické) a je velmi nadčasovou, moderní a multifunkční budovou hodnou obdivu. Autor zmiňuje (opět velmi stručně) i Kaplického studii Národní knihovny ČR. Z příkladů univerzitních knihoven bych vybrala Národní technickou knihovnu.

V závěru publikace autor uvádí kapitoly Knihovny a nová média, kde vybírá pro příklad Nizozemský Institut zvuku a obrazu, ale i Vzdělávací centrum EPFL, cituje autory stavby: „Vzdělávací centrum EPFL je pro všechny střediskem ke zkoumání a výměně myšlenek. Funguje jako katalyzátor pro pěstování nových vztahů uvnitř akademické sféry i širší společnosti. Bude místem plným neplánovaných setkání, kde můžete narazit na dávného přítele, nechat se inspirovat jiným pracovním týmem nebo objevit vaši oblíbenou knížku. Lidé se budou v rozlehlém otevřeném prostoru mezi sebou cítit vzájemně spojeni, ale pokud bude vyžadováno soukromí, potom jsou těmto aktivitám určeny uzavřené oblasti. Veškeré funkce jsou obsaženy v jediném krajinném prostoru zaplněném denním světlem a s přístupem k přirozené ventilaci, vytvářející dokonalý vnitřní prostor“ (s. 166). Z českých příkladů vybral Mediatéku a komunitní centrum v Mokré nebo Moravský zemský archiv v Brně.

Závěrem se autor pokusil sepsat společné parametry pro architekturu knihoven. Ty rozdělil na prostory a technologie knihoven (prostory pro média, pro čtenáře, pro zaměstnance), dále pokračoval podkapitolou Vlastnosti budov a úplně poslední podkapitolou Požadavky na umístění knihovny ve městě. Tu bych shrnula následovně. Volba místa závisí na typu knihovny, univerzitní knihovnu je nejlepší umístit v univerzitním kampusu, městskou v centru města s pobočkami v městských částech. Pro národní knihovny je potřeba najít důstojné místo, protože reprezentují kulturní dědictví národa. Je nutné sledovat napojení knihoven na MHD a samozřejmě parkování, nemělo by se zapomínat ani na zásobování. Autor v textu vychází z platné legislativy a českých technických norem (ČSN) a obecných technických podmínek (OTP). To realizátoři staveb knihoven dobře vědí. Čekala bych, že se dozvím něco o důležitosti umístění knihovny a jak takové vhodné místo vybírat. Hledat vhodné umístění knihovny ve městě není snadné (hraje zde roli dostupnost/vlastnictví pozemku, cena vhodné budovy k adaptaci a další podmínky), rozhodně by se to nemělo podceňovat. Knihovny se stavějí na stovky let, jsou to schránky pro paměť komunity a zároveň uzly pro spojování komunity. Centra měst se dnes vyliďňují, je tedy sporné, zda umísťovat knihovny právě do center, nebo je umístit k lidem, například do obchodních center, satelitních městeček či sídlišť.

Závěrem musím poznamenat, že čtení knihy Knihovny v době nových médií čtenářem knihovníkem

není snadné. Knihovníci mají obrovské povědomí o knihovnách, normách a o vývoji staveb knihoven a od akademického pracovníka očekávají hlubší informace provázané s prostředím knihoven a s knihovnictvím, spíše teoretické poznatky, ale s přesahem do praxe. Pokud se těšíte, že se dočtete něco o nových médiích, v knize o nich není blíže pojednáno.

URL zdroje: <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2018-rocnik-27-cislo-3/knihovny-v-dobe-novych-medii>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2018-rocnik-27-cislo-3/knihovny-v-dobe-novych-medii>
- [2] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/foberova-libuse>
- [3] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2018-rocnik-27-cislo-3>
- [4] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/rubriky/recenze>
- [5] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/budovy-knihoven>
- [6] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/publikace>
- [7] https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=001173823&local_base=CNB
- [8] https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=002254721&local_base=CNB
- [9] https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=001705961&local_base=CNB
- [10] https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000424894&local_base=CNB